

BILJEŠKE O TRIMA STARIM SPLITSKIM ŽUPAMA

Perislav Petrić

UDK 262.2 (497.13 Split) "16/19"

Izvorni znanstveni rad

Perislav Petrić

Split, Kneza Trpimira 6.

Do 17. st. Split s predgrađima čini jedinstvenu župu uz katedralu. U 16. i 17. st. pred turskim osvajanjima broj žitelja predgrada naglo se povećava dolaskom brojnih izbjeglica, što uvjetuje osnivanje novih župa i 1625. godine za zapadna splitska predgrada osniva se župa uz crkvu sv. Križa, a 1692. godine osniva se župa uz crkvu sv. Petra za istočna splitska predgrada. U povodu 300.-te obljetnice osnivanja župe sv. Petra za predgrada Lučac i Manuš autor donosi potpuni tekst dekreta o osnivanju ove župe, a na kraju daje kratke topografske podatke o staroj i novoj župnoj crkvi ove župe.

Od doseljenja Salonitanaca u Split u 7./8. stoljeću pa sve do 1625. godine postojala je za čitav grad i predgrada samo jedna župa Uznesenja Marijina ili katedralna župa.¹

U starini dušobrižničku i liturgijsku službu vršio je nadbiskup s prezbiterijem koji je činilo svo svećenstvo grada. Istaknuti položaj u prezbiteriju imao je arhiprezbiter, prvi među prezbiterima, pomoćnik biskupov u pastoralnoj i liturgijskoj službi.²

Već je rimska Salona poznavala arhiprezbitera. Jedan od njih zvao se Dominik koji je zaključke salonitanskog sabora 530. godine prvi potpisao odmah poslije nazočnih biskupa, i to ovako: *Dominicus archipresbiter ecclesie salonitane subscripsi ut supra.*³

Od 9./10. stoljeća uz nadbiskupa dušobrižničku i liturgijsku službu preuzima katedralni kaptol (*capitulum*). Kaptol čini zbor kanonika i klerika koji uz navedene službe

¹ D. Farlati, *Illyricum sacrum III, Venetiis 1765.*, str. 503; G. Novak, *Povijest Splita II, Split 1961.*, str. 472.

² I. Ostojić, *Metropolitanski kaptol, Zagreb 1975.*, str. 11 i 61.

³ S. Gunjača, *Ispravci i dopune, Zagreb 1973.*, str. 53; I. Ostojić, n. dj., str. 62.

pomažu nadbiskupu u upravi dijeceze i promicanju bogoštovlja i zbog toga se nazivao i biskupovim senatom. Stupovi kaptola bili su po položaju arhidakon i arhiprezbiter.⁴

Dušobrižničku službu u gradu i predgrađima još početkom 17. stoljeća vodio je čitav kaptol, svake je sedmice parokijalne dužnosti preuzimao drugi kanonik i nazivao se *parochus hebdomadarius*.⁵

Kongregacija za biskupe 1607. godine naredila je nadbiskupu Markantunu de Dominisu neka zajedno s kaptolom prenese župničke poslove na određenu osobu (*in certam personam*). Na temelju ove naredbe odlučeno je da stalni i trajni župnik bude kaptolski arhiprezbiter, kojem će pomagati ili ga zamjenjivati jedan od kanonika. Tako arhiprezbiter postaje župnikom grada i predgrađa, *parochus universalis*.⁶

Split je od druge polovine 15. stoljeća u turskom okruženju, zbog toga se oko 1500. godine uža gradska jezgra utvrđuje i zatvara zidinama. Predgrađa izvan gradskih zidina ostaju nezaštićena, splitsko polje izloženo je turskim provalama, a istočni dio splitskog poluotoka povremeno je pod Turcima. Početkom 17. stoljeća Split se počeo materijalno jačati, ali ga 1607. godine zadesi teška kuga koja je pokosila veći broj žitelja. Opustjeli grad privuče veliki broj izbjeglica pred Turcima, te se grad i pregrađa veoma brzo napuče novim žiteljima brojnim izbjeglicama, u prvom redu iz susjednih Poljica.⁷

Kako je župničke poslove vršio arhiprezbiter ili njegovi pomoćnici, a svi su odreda živjeli unutar gradskih zidina, i kako su gradska vrata noću bila zatvorena i zbog blizine Turaka nisu se nikome otvarala, događalo se da su žitelji predgrađa umirali bez sakramanta. Da se ova neprilika otkloni apostolski vizitator, zadarski nadbiskup Oktavijan Garzadori, u sporazumu sa splitskim nadbiskupom Sforcom Ponzonijem i uz pristanak tadašnjeg arhiprezbitera Rinaldusa de Rinaldisa, 27. siječnja 1625. godine podigao je splitsko predgrađe, zapadno od gradskih zidina, današnji Veli Varoš i Dobri, na samostalnu župu, a staru crkvu sv. Križa proglasio župnom crkvom. Župnik Sv. Križa je svake godine u znak *filiationis* na blagdan sv. Duje predavao katedralnom arhiprezbiteru svijeću od bijelog voska. Nova župa nije imala krstionicu pa su se djeca nove župe i dalje krštavala u katedralnoj krstionici sv. Ivana. Za prvog župnika predgrađa bio je imenovan don Nikola Alujević, dotadašnji upravitelj crkve sv. Križa.⁸

U Kandijskom ratu (1645.-1669.) Split se još jače utvrđuje i zatvara novim i jačim zidinama, raste broj žitelja predgrađa brojnim izbjeglicama iz "turskih strana", i sada najviše iz susjednih Poljica. Otvara se pitanje osnivanja župe i za istočna predgrađa Lučac i Manuš. I u ovim predgrađima dušobrižnička služba ovisi o arhiprezbiteru koji stanuje unutar gradskih zidina, a gradska vrata i dalje se noću zatvaraju. Mirom od 6. rujna 1669.

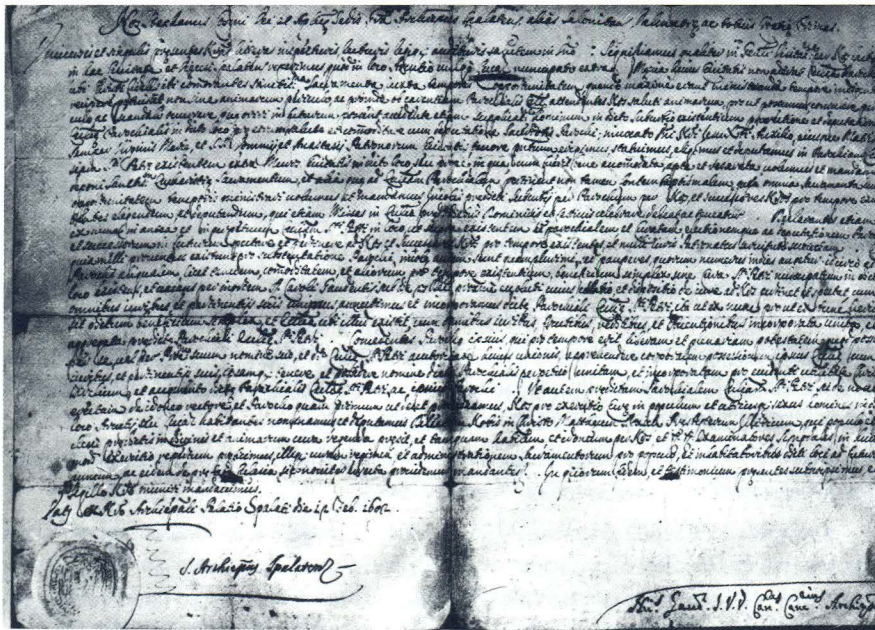
⁴ I. Ostojić, n. dj., str. 14, 46, 61.

⁵ Isti, str. 199, bilj. 607 U Zadru je naprotiv gradski župnik bio sam nadbiskup, dok su dva svećenika u njegovo ime vodili župu.

⁶ Isti, str. 199, 209.

⁷ G. Novak, n. dj., str. 40 passim; A. Belas-Lj. Karaman, Bratovština i crkva sv. Križa u Velom Varošu u Splitu, Split 1939., str. 17.

⁸ D. Farlati, n. dj., str. 503; G. Novak, n. dj., str. 472; I. Ostojić, n. dj., str. 209.

Decret o osnivanju župe za predgrađa Lučac i Manuš u Splitu (Split, Nadbiskupski arhiv Split)

godine Splitu je ponovno priključen teritorij koji je izgubio pred sto i pedeset godina, ali broj žitelja u predgrađima i dalje raste, o čemu nam svjedoči splitski nadbiskup Stjepan Cosmi (1682.-1707.). On je došao u Split krajem rujna 1682. godine i već u listopadu počinje generalnom vizitacijom.⁹

Dana 4. siječnja 1683. posjećuje crkve i kapele u predgrađu Lučac, i to najprije “crkvu sv. Roka koju drže bratimi sv. Roka u Gradu... Običava ovdje neki pobožni svećenik glagoljaš po naređenju presvjetloga kršćanski nauk djeci predavati i često misu slaviti... Žele žitelji ovoga predgrađa, kojih se broj dnevno povećava (*qui quotidie in majorem numerum excrescunt*), da se ova kapela učini župnom..., što nadbiskup uzima na znanje”. Isti dan nadbiskup “posjećuje crkvu sv. Petra koja je na početku puta koji vodi k B. D. od Pojišana, crkva posjeduje jednostavni beneficij koji uživa Karlo Radovčić...”. Nadbiskup posjećuje i ostale crkve na području Lučca i po splitskom polju.¹⁰

S. Cosmi ne ostaje samo na činjenicama utvrđenim u izvještaju o vizitaciji, nego s njima izlazi na dijecezansku sinodu u ožujku 1688. godine, u glavi XXIII, točka 18. sinodalnih konstitucija unosi zaključak: “u predgrađu Lučac, koje se povećava iz dana u dan, hitno treba podići župu...”¹¹

⁹ G. Novak, n. dj., str. 148-161 passim, i sljedeća bilješka ovdje.

¹⁰ Arhiv splitske nadbiskupije, Vizitacija nadb. S. Cosmija 1682./83., f 25 i 26.

¹¹ S. Cosmi: *Constituiones Synodi dioec. Spalatensis*, Padova 1960., XXIII, 18; P. Petrić, Lučac u vizitaciji nadb. S. Cosmija, *Kultura baština* br. 14/1983., str. 60. U ovom članku Sv. Marija de Botticelle i Sv. Petar de Butis su dvije različite kapele na poluotoku Bačvice.

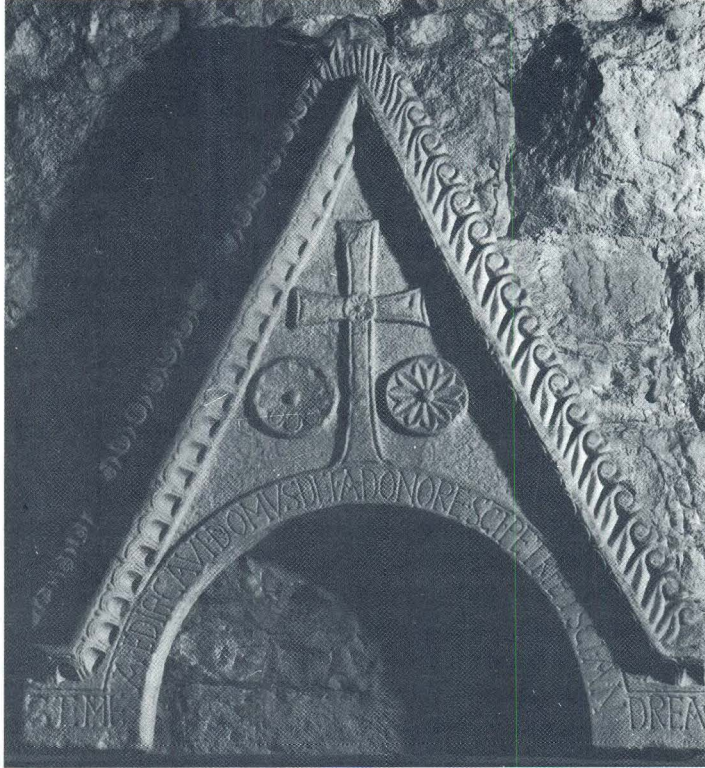
Kako je crkva sv. Roka bila bratimska i bez prihoda, no želeći opteretiti Lučane koji su siromašni, za uzdržavanje župnika namjenjuje župi beneficij Sv. Petra od Kukula, “de Zuzulo” i nakon smrti uživaoca tog beneficija, osniva župu 12. veljače 1692., a župniku priključuje beneficij te crkve. Dekret o osnivanju župe sv. Petra za predgrađa Lučac i Manuš do naših dana bio je nepoznat, otkriven je pred kratko vrijeme u Arhivu splitske nadbiskupije. Kako do sada nije objavljen, a u povodu 300.-te obljetnice osnivanja ove župe, donosim u potpunosti izvorni latinski tekst pisma i u prijevodu.¹²

Latinski tekst pisma pisan je na arku papira nešto manjeg formata od A-3. Pisan je u baroknoj formi po svojoj širini lista u trideset redaka, na kraju je nadbiskupov potpis i pečat, a u donjem desnom kutu je ime i prezime kancelara nadbiskupije. List je jedanput presavijen, a na vanjskoj pravoj “naslovnoj” stranici naknadno je drugačijim rukopisom netočno upisana bilješka o imenu prvog župnika. Sadržaj pisma glasi:

Nos Stephanus Cosmi Dei et Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopus Spalatensis alias Salonitanus Dalmatiae ac totius Croatiae Primas.

Universis et singulis praesentes Nostras litteras inspecturis, lecturis legique audituris salutem in Domino: Significamus qualiter in Generali Visitatione per Nos facta in hac ciuitate et Dioecesi Spalatensi reperimus, quod in loco Arcutio uulgo Luçaz nuncupato extra moenia huius ciuitatis non aderat Ecclesia Parochialis, ubi Christi fideles ibi comorantes sanctissima Sacramenta iuxta opportunitatem, quando maxime erant ministranda tempora indigentiae, recipere potuissent, non sine animarum periculo, ac proinde ob carentiam Parochialis Ecclesiae attendentes Nos saluti animarum, prout possumus cosulere periculo ac scandalo occurrere, quae oriri in futurum possunt audiente etiam supplicatione hominum in dicto Suburbio existentium pro erectione et deputatione Ecclesiae Parochialis in dicto loco pro eorum salute et commoditate cum deputatione Sacerdotis Parochi; inuocato Domini Nostri Jesu Christi Auxilio, eiusque Matris semper Virginis Mariae, et S. S. Domnii et Anastasii Patronorum ciuitatis tenore presentium erigimus, statuimus, eligimus et deputamus in Parochiam Ecclesiam Sancti Petri existentem extra Muros Ciuitatis in dicto loco, seu prope, in qua, cum fuerit bene accommodata, apta et resserata, uolumus et mandamus deponi Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, et alia quae ad Ecclesiam Parochialem pertinent, non tamen fontem baptismalem, quae omnia Sacramenta iuxta opportunitatem temporis ministrari uolumus et mandamus incolis praedicti Suburbii per Parochum per Nos, et successores Nostros pro tempore existentes eligendum, et deputandum, qui etiam Missas in Ecclesia praedicta Diebus Dominicis et festiuis celebrare debeat ac teneatur. Declarantes etiam ex nunc in antea et in perpetuum Ecclesiam sancti Petri in loco, ut supra existentem esse parochialem et curatam, electionemque ac deputationem Parochi et successorum in futurum spectare et pertinere and Nos et successores Nostros pro tempore existentes et nulli iuris Patronatus seruituti subiectam. Et quia nulli prouentus existunt pro sustentatione Parochi, incolae autem sunt

¹² Arhiv splitske nadbiskupije, rukopis dekreta o osnivanju župe sv. Petra na Lučcu. Rukopis je nedavno pronađen zahvaljujući današnjem voditelju kaptolskog i nadbiskupskog arhiva doktoru S. Kovačiću. Za pomoć u čitanju rukopisa zahvaljujem gospodinu profesoru Vl. Rismondu.

Zabat oltarne pregrade iz romaničke crkve sv. Petra "Starog" na Lučcu
(Split, Arheološki muzej)

quam plurimi, sed pauperes, quorum numerus in dies augetur id circo ad Parochi aliqualem licet tenuem, commoditatem, et aliorum pro tempore existentium, beneficium simplex sine sancti Petri nuncupatum in dicto loco existens, et uacans per mortem R. Caroli Gaudentis sub die 27. decembris proxime euoluti cuius collatio et dispositio de iure ad Nos pertinet et spectat, cum omnibus iuribus et pertinentiis sedis unimus, annectimus et incorporamus dictae Parochiali Ecclesiae sancti Petri, ita ut ex nunc prout et tunc fuerit et sit dictum beneficium simplex, et Ecclesia ubi illud existit, cum omnibus iuribus, fructibus, redditibus, et obuentionibus incorporata unita, et aggregata praedictae Parochiali Ecclesiae Sancti Petri. Concendentes Parocho ipsius qui pro tempore erit liberam et plenariam potestatem quod possit per se uel per Procuratorem suum nomine suo, et dictae Ecclesiae Sancti Petri auctoritate huius apprehendere corporalem possessionem ipsius Ecclesiae cum iuribus, et pertinentiis suis, ipsamque tenere et possidere nomine dictae Parochialis perpetuo unitam, et incorporatam pro euidenti utilitate Christi fidelium, et augmento dictae Parochialis Ecclesiae Sancti Petri, ac ipsius Parochi. Ut autem praedictam Parochialem Ecclesiam Sancti Petri sic de nouo erectam de idoneo rectore, et Parocho quam primum ut decet prouideamus, Nos pro exercitio Curae in populum et

utriusque sexus homines in dicto loco Arcanii seu Lučac habitantes nominamus et deputamus Dilectum Nobis in Christo Matheum Boxich Praesbyterum Illiricum, qui populo et Ecclesiae predictis in diuinis et animarum cura regenda praesit, et tamquam habilem, et idoneum per Nos R. R. Examinatores Synodales in huiusmodi exercitio repertum praeficimus, illique curam regimen et administrationem Sacramentorum pro populo, et inhabitatoribus dicti loci ad futurum annum, ac eidem de praelata Ecclesia sic nouiter erecta prouidemus mandantes. In quorum fidem, et testimonium praesentes subscripsimus et sigillo Nostro muniri mandauimus.

Datum ex Nostro Archiepiscopali Palatio Spalati die 12 Feb. 1692.

L. S. Stephanus S. Archiepiscopus Spalatensis m. p.

Nicolaus Gaudentius I. U. D. Canonicus Cancelaris Archiepiscopatus.

Hrvatski prijevod dekreta o osnivanju župe glasi:¹³

Mi Stjepan Cosmi milošću Božjom i apostolske stolice nadbiskup splitski ili solinski, primas Dalmacije i čitave Hrvatske.

Svima zajedno i pojedincima koji će vidjeti, čitati ili slušati da se čita ovo naše pismo pozdrav u Gospodinu. Saopćavamo kako smo u generalnoj vizitaciji ustanovili, koju smo izvršili u ovom gradu i splitskoj biskupiji, da u predjelu pučki nazvanom Lučac, izvan zidina ovoga grada, nije bilo župne crkve gdje bi Kristovi vjernici koji tu žive mogli primati svete sakramente u odgovarajućim prigodama, osobito kad ih je trebalo podjeljivati u času potrebe, ne bez opasnosti po duše. Stoga zbog nedostatka župne crkve Mi, pazeći na spas duša, ukoliko možemo doskočiti opasnosti i suzbiti sablazan, do čega može u budućnosti doći, i nakon što smo saslušali molbu žitelja koji stanuju u rečenom predgrađu, određujemo da se podigne i odredi župna crkva u spomenutom predjelu za njihov spas i korist i da se odredi svećenik župnik, zazvavši pomoć Gospodina Našega Isusa Krista i njegove Majke vazda Djevice Marije i svetih gradskih zaštitnika Dujma i Staša, ovim pismom podižemo, ustanovljujemo, odabiremo i određujemo kao župu crkvu sv. Petra koja se nalazi izvan gradskih zidina u spomenutom predjelu ili blizu. Kad bude dobro uređena, opremljena i otvorena, hoćemo i nalažemo da se u njoj položi presveti sakrament Euharistije, a drugo se odnosi na župnu crkvu i njoj pripada, ali ipak ne krsni zdenac. Hoćemo i nalažemo da sve sakramente, kad to prilike traže, žiteljima prije spomenutog predgrađa udjeljuje župnik koji mora biti izabran i određen od Nas i Naših nasljednika koji će s vremenom doći i koji bi bio dužan i obvezan u nedjelje i blagdane služiti mise u prije spomenutoj crkvi. Proglašavamo od sada i prije i za vazda da crkva sv. Petra u predjelu, kako otprije postoji, da bude župna i dušobričnička i da izbor i određivanje župnika i njegovih nasljednika u buduću pripada Nama i Našim nasljednicima koji će s vremenom biti, i da nitko nad njom nema patronat. Kako ne postoje nikakvi prihodi za uzdržavanje župnika, a žitelji su više nego brojni ali siromašni i njihov se broj iz dana u dan povećava, za nekakvu, makar skromnu korist župnika i drugih koji će s vremenom biti, sa svim pravima i pripadnostima ove župe, ujedinjujemo, pridružujemo i pripajamo prosti beneficij bez dušobričničke službe koji se zove (beneficij) sv. Petra, a nalazi se u spomenutom predjelu, i koji je slobodan zbog smrti prečasnog Karla Radovčića od 27. prošlog prosinca,

¹³ Za pomoć u prijevodu zahvaljujem gospodi profesorima V. Rismondu i V. Gligu.

Župna crkva sv. Petra "Novog" na Lučcu

spomenutoj župnoj crkvi sv. Petra tako da od sada kako je i onda bio bude nazvan prosti beneficij i da crkva, gdje se beneficij nalazi, sa svim pravima, koristima, prihodima i prigodnim primanjima bude pripojen, sjedinjen i pridružen prije spomenutoj župnoj crkvi sv. Petra. Župniku te crkve koji će svremenom biti, dajemo slobodnu i potpunu vlast da može sam ili preko svoga zastupnika u svoje ime, po snazi tog sjedinjenja s crkvom sv. Petra, primiti u korporalni posjed samu crkvu sa svojim pravima i pripadnostima i nju držati i posjedovati pod imenom župne za vazda sjedinjenu i pripojenu za očevidnu korist Kristovih vjernika i za napredak spomenute župne crkve sv. Petra i samog župnika. Da bismo pak prije spomenutoj župnoj crkvi sv. Petra tako iznova podignutoj namaknuli što prije, kako dolikuje, prikladnog rektora i župnika, Mi za obavljanje dušobrižničke službe narodu i ljudima obaju spolova koji stanuju u spomenutom predjelu Lučac, imenujemo i određujemo ljubljenu Nam u Kristu Matu Božića, svećenika glagoljaša, da upravlja prije spomenutim narodom u bogoštovnim stvarima i da vrši dušobrižničku službu, a jer smo mi i prečasni sinodalni ispitatelji ustanovili da je sposoban i prikladan za vršenje takve službe, postavljamo ga za upravitelja i njemu povjeravamo dušobrižničku službu, upravu i davanje sakramenata narodu i stanovnicima spomenutog predjela za buduću godinu i istome predajemo brigu za crkvu tako nanovo izdignutu. U ime vjerodostojnosti i svjedočanstva ovo pismo potpisujemo i nalažemo da bude Našim pečatom potvrđeno.

Izdano iz naše nadbiskupske palače u Splitu dana 12. veljače 1692.

M. P. Stjepan nadbiskup splitski s. r.

Nikola Radovčić, doktor obaju prava,
kanonik, kancelar nadbiskupije

U vrijeme osnivanja župe sv. Petra na Lučcu, arhiprezbiter je bio Splitski Šimun Kavanjin (1686.-1695.). Cosmi ga je držao za svog generalnog vikara do 1695. godine kad je postavljen za trogirskog biskupa. Šimun je bio brat hrvatskog pjesnika Jerolima Kavanjina.¹⁴

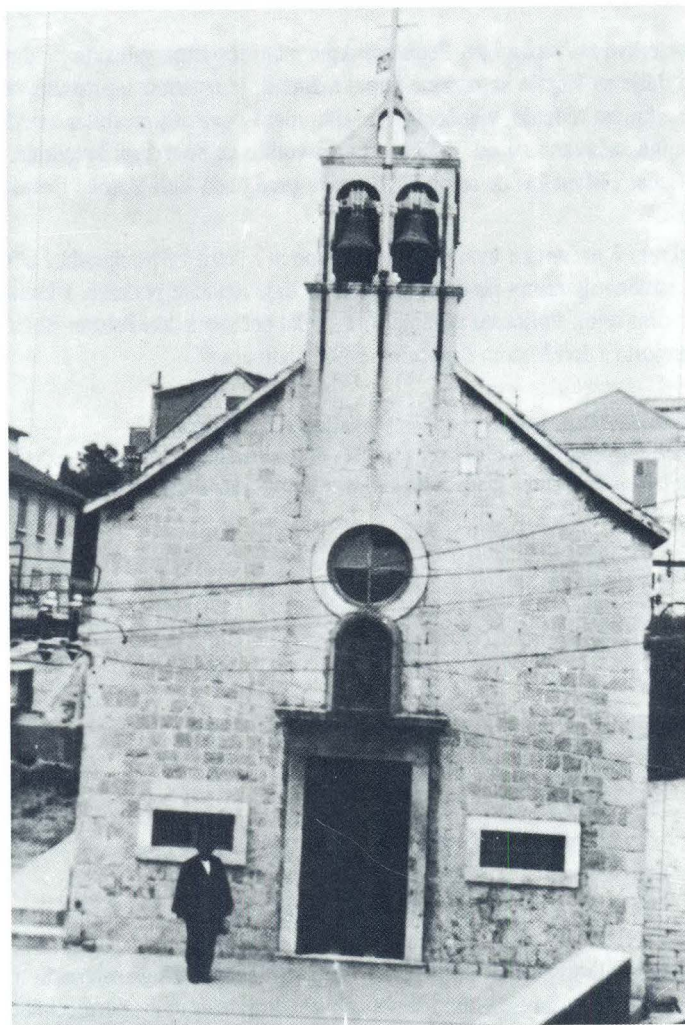
Uz navedeno pismo o osnivanju župe sv. Petra donosim nekoliko topografskih bilježaka iz izvještaja nasljednika nadbiskupa S. Cosmija.

Crkva sv. Roka nalazila se na samoj granici Lučca prema Manušu, danas položaj malog parka i prolaza iz Rokove ulice u ulicu kneza Mislava. I baš su tu Lučani i Manušani dočekali nadbiskupa S. Cosmija i zatražili osnivanje župe. Nasljednik S. Cosmija nadbiskup Stjepan Cupilli (1708.-1719.) navodi da je nadb. S. Cosmi u predgrađu sv. Roka osnovao župu pod nazivom sv. Petra. Predgrađa Lučac i Manuš S. Cupilli naziva predgrađem sv. Roka, jer se ova crkva nalazila gotovo na samoj granici ovih dvaju predgrađa; a crkva sv. Petra je izvan samog Lučca.

Prva župna crkva, pučki nazvana sv. Petar "Stari", nalazila se na južnoj obodnici Lučca prema Špalacijunima i Bačvicama, na početku Radovanove ulice (danas položaj samoposluge). Sam nadb. S. Cosmi za ovu prvu župnu crkvu navodi da se nalazi na Lučcu ili blizu *seu prope*. Ova crkva u starijim dokumentima i kao beneficij dolazi uz toponim *de*

¹⁴ I. Ostojić, n. dj., str. 211.

Crkva sv. Roka na Lučcu

Cuculo, de Zuzulo i sl. To potvrđuje i nadbiskup A. Kačić (1730.-1745.) i u svom izvještaju navodi “župna crkva sv. Petar Apostola de Zuzulo” i ističe oba predgrađa župe sv. Petra *Luciaz et Manus* tj. Lučac i Manuš.¹⁵ Danas se jedva vide ostaci romaničke crkve.

Župljani Sv. Petra 1871. godine sagradili su novu i veliku župnu crkvu, pučki nazvanu Sv. Petar “Novi” (danas položaj stajališta autobusa pred biskupovom palačom prema tržnici).

Crkve sv. Petra “Novog” i sv. Roka “Starog” porušene su bombardiranjem 3. I. 1944. godine.

¹⁵ *D. Farlati*, n. dj., 547; Arhiv spl. nadb., Vizitacija nadb. A. Kačića iz 1734.

Župne crkve sv. Križa i sv. Petra odlukom osnivača župa splitskih predgrađa su bez

krstionice i dalje su filijale katedralne župe, a župnik je smatran *supstitutus archipresbyteri*. Matične knjige rođenih, vjenčanih i umrlih vodi i čuva arhiprezbiter katedralne župe. Matične knjige sačuvane su od 1570. godine i vodile su se u župi katedralne. Matice za predgrađa Lučac i Manuš vode se od 1825., a za predgrađa Veli Varoš i Dobri vode se od 1828. godine.¹⁶

O dekretu i nadnevkul osnivanja stare župe sv. Petra za predgrađa Lučac i Manuš dosadašnja stručna literatura ne donosi vijesti ili daje netočne podatke. I kronika župe iz tridesetih godina ovog stoljeća u kronotaksi župnika počinje s don Petrom Božićem i 1743. godinom, umjesto s don Matom Božićem i 1692. godinom.¹⁷

¹⁶ Kronika župe sv. Petra u Splitu, passim; Historijski arhiv u Splitu.

¹⁷ Napomena: Od tridesetih godina ovoga stoljeća Split se naglo širi i od 1944. godine splitski nadpastiri u novim dijelovima grada osnivaju nove župe i danas splitski dekanat broji ukupno 22 župe.

NOTE SU TRE PARROCCHIE SPALATINE

Perislav Petrić

Da quando gli abitanti di Salona nel VII e VIII sec. si rifugiarono a Split (Spalato), fino a tutto il XVII sec., la città con i sobborghi costituiva un'unica parrocchia con l'antica cattedrale spalatina. Nel XVI e XVII sec., con l'arrivo di numerosi fuggiaschi a seguito delle conquiste turche, il numero degli abitanti nei sobborghi spalatini aumentò improvvisamente, motivando la fondazione di nuove parrocchie negli antichi sobborghi della città. Nel 1625, per i sobborghi occidentali, gli odierni Veli Varoš e Dobri, fu fondata la parrocchia presso la chiesa di S. Croce, e nel 1692 quella presso l'antica chiesa di S. Pietro per i sobborghi di Lučac e Manuš. In occasione del 300esimo anniversario della fondazione della parrocchia di S. Pietro l'autore pubblica il testo originale e integrale in latino e la traduzione in croato del decreto di fondazione della stessa, e in chiusura presenta brevi notizie topografiche sulla chiesa di S. Rocco, davanti alla quale gli abitanti di questi sobborghi richiesero all'arcivescovo S. Cosmi la fondazione della parrocchia, e notizie topografiche sulla vecchia e nuova parrocchia di S. Pietro. La chiesa di S. Rocco e la nuova chiesa di S. Pietro andarono distrutte nei bombardamenti della seconda guerra mondiale.